הארץ - כותרת
עמוד 12 , 11/09/2024 , 26.63 x 15.31
כתבים: עדי חשמונאי
91514344

ארכיאולוג ממכללת תל חי החליט דווקא עכשיו לחפור בגשר בנות יעקב

בקו האש, חמוש ברובה ואת

עדי חשמונאי

על כיסא חלוד הניצב על גדת נהר הירדן, בדרום עמק החולה, עמד השבוע שלט מאולתר ובו מסר חריג, יחסית. "פה מחפשים עצמות וכלים של האדם הקדמון", נכתב בטוש כחול, "לא מצאנו זהב או דינוזאורים". המקום הוא האתר הארכיאולוגי גשר בנות יעקב. בעל הטוש הוא פרופ' גונן שרון, ארכיאולוג פרהיסטורי מהמכללה האקדמית תל חי, המנהל את החפירות במקום. וקהל היעד: מטיילים או משייטים בנהר שעשויים להעלות תהיות על הנעשה במקום.

בעונת חפירות רגילה, אומר פרופ' שרון, יש חפירות רבות בעמק החולה. אלא שמרביתן נמצאות באזורים שפונו מאז פרוץ המלחמה, בגללה גם אין מי שישאל שאלות. "עכשיו אין קיאקים ואין מטיילים, אין פה אף אחד", אומר פרופ' שרון בחיוך עצוב משהו. "יש פה רק ציפורים ויירוטים". למלחמת החפירות הפרטית שלו הוא בא מצויד ברובה התלוי על כתפו, בעת הזו הוא גם ארכיאולוג וגם מפקד כיתת הכוננות בקיבוצו להבות הבשן.

אולם דווקא עכשיו, לאחר כ-30 שנות פגרה, החליט שרון לחדש את החפירות באתר הפרהיסטורי בגשר בנות יעקב. מהאתרים החשובים בעולם, לדבריו. "בעשורים שחלפו היתה התפתחות טכנולוגית משמעותית ששדרגה את היכולות שלנו למשל במדידות, ברישום ובצילום", הוא מסביר. "לפני 30 שנה המדידות היו עם סרגלים והיום הכל דיגיטלי".

האתר נחקר לראשונה בשנות ה-30 של המאה הקודמת ובשנות ה-90 הוא נחפר ונחקר שוב במשך שמונה שנים על ידי פרופ' נעמה גורן ענבר מהאוניברסיטה העברית. תוצאות החפירה אפשרו לקבוע את גילו של האתר לכ-780 אלף שנים לפני זמננו. תנאי השימור הייחודיים אפשרו לשחזר את הצמחייה ואת חברת בעלי החיים על גדת אגם החולה הקדום. "לא מצאנו כאן מאובנים של עצים, אלא עצים שהשימור שלהם היה ברמה שאם אני חותך עץ ומסתכל על המבנה התאי שלו, אז אני יכול להגיד איזה עץ זה", מסביר פרופ' שרון. "הגענו גם עד רמת אבקת הפולן שישבה על האבקנים — דבר שמאפשר לדעת איזו צמחייה היתה באגם החולה הקדום לפני כמעט מיליון שנה".

בשבילו, החזרה לאתר היא בבחינת סגירת מעגל. בשנות ה-90 השתתף בחפירות כסטודנט צעיר לארכיאולוגיה ועתה נדהם לגלות כי יריעת הברזנט שעימה כיסה בעצמו את החפירות אז, נשמרה כאילו הונחה לפני זמן קצר בלבד. "אפילו החותים ששימנו איתם בזמנו את האתר נשארו מתוחים", אמר בחיוך מלא סיפוק. "בשנות ה-90 נחקרו פה שלושה שטחים קטנים יחסית שעליהם נכתבו בינתיים חמישה ספרים, שישה דוקטורנטים ויותר ממאה מאמרים. נמצאה פה למשל העדות הקדומה ביותר לשליטה באש מחוץ לאפריקה. נמצאה כאן גולגולת של פיל טבוח. יש עדות לכך שאכלו כאן אגוזים שזאת העדות הקדומה ביותר למה כללה דיאטה צמחית ותעשייה של כלים השייכים לתרבות האשלית המעידים על יכולות מתקדמות של שוכני האתר".

אתר החפירות בגשר בנות יעקב. פעם צדו כאן פילים צילום: גיל אליהו

חלק מהחידות אותן ינסה פרופ' שרון לפענח עתה מתייחסות לגולגולת הפיל הטבוח: כיצד צדו פילים וכמה אנשים נדרשו למלאכת ציד זו. "אין לנו קושי לעבוד פה תחת אש, הקושי הראשון הוא שאין סטודנטים, הקושי השני שלא מגיעות לכאן משפחות של סטודנטים גם מחו"ל". הוא אומר. ואולם למאכת החפירה הנוכחית הצליח לגייס חבר של בנו ושלושה סטודנטים שהעזו להגיע לאזור מבחירה. יחד הם כבר הצליחו למצוא חת של פיל באורך של 2.5 מטר ברמת שימור מרשימה וקצה של חת פיל נוסף. הבעיה היא מקום האחסון. "אני לא יכול להגיע למעבדה בקמפוס כי הוא מפונה ואין לנו איפה לשים את הממצאים", אומר פרופ' שרון. "אז בינתיים אני שם אותם בבית. חדר השינה שלי מלא בממצאים פרהיסטוריים".

יפעת מידע תקשורתי
דרך מנחם בגין 96-98 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com